BIBLJOTEKA ZWIĄZKU PRACY OBYWATELSKIEJ KOBIET Nr. 1
Wydział Opieki nad Matką i Dzieckiem

INSTRUKCJA

W SPRAWIE ZAKŁADANIA PRZEDSZKOLI

WARSZAWA
ZWIĄZEK PRACY OBYWATELSKIEJ KOBIET
1930

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu
WRO0152252

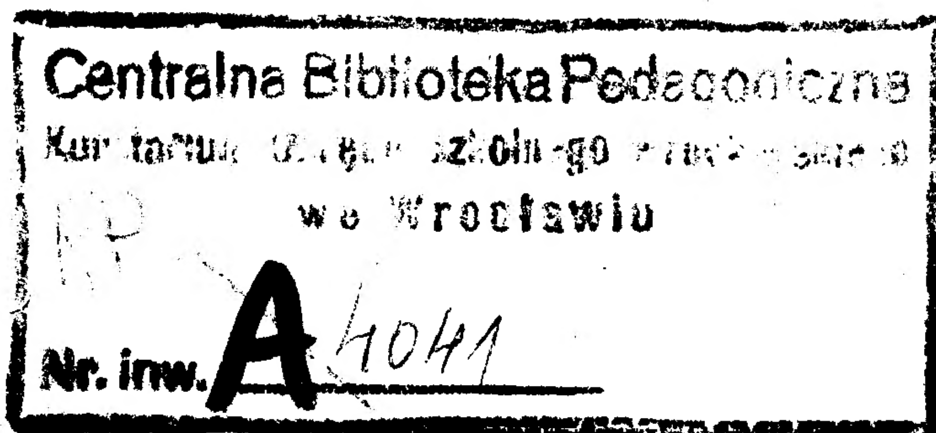
INSTRUKCJA
w sprawie zakładania Przedszkoli

Komitet Redakcyjny:
Z. BOGDANOWICZOWA, CZERWIŃSKA, H. JAROSZEWICZOWA,
dr. A. SKWARCZYŃSKA, Z. ŻUKIEWICZOWA.

WARSZAWA 1930.

Drukarnia Literacka, Nowy Świat 22.

Przystępując do opracowania i wydania wskazówek i zasad, na których winna się opierać organizacja przedszkoli, Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet miał przedewszystkiem na względzie przedszkola organizowane i prowadzone przez Oddziały Związku. Jednocześnie jednak Zarząd Związku ma nadzieję, iż niniejsza instrukcja będzie pomocna również dla innych społecznych instytucyj wychowania przedszkolnego, których liczba w ciągu ostatich 2-ch lat intensywnie wzrasta.

Idea i znaczenie wychowania przedszkolnego przenika coraz głębiej do umysłów szerokich warstw społecznych. Potrzeba wychowania dziecka na obywatela kraju tęgiego fizycznie, moralnie i umysłowo oraz świadomość, iż podstawy tej tężyzny tworzyć należy we wczesnem dzieciństwie łączy się ściśle z koniecznością należytego przygotowania dziecka do szkoły.

Pamiętać musimy, iż poziom szkolnictwa powszechnego w znacznej mierze zależy od stopnia rozwoju dzieci w chwili ich wstąpienia do szkoły. Rozwój zaś ten powinien faktycznie odpowiadać wiekowi lat 7-miu, nie zaś 5-ciu, jak to nieraz konstatuje nauczycielstwo. Takie obniżenie poziomu rozwojowego, które się fatalnie odbija na dalszej nauce dziecka i utrudnia niezmiernie pracę nauczyciela, powodowane jest przedewszystkiem zmarnowaniem okresu przedszkolnego przez zaniedbanie wychowania, złe warunki mieszkaniowe, konieczność pracy zarobkowej matek, częstokroć wreszcie wynika z braku umiejętności wychowawczej ze strony matki i dorosłego otoczenia.

Tym niedomaganiom społecznym tak ciężkim w skutkach zapobiega Przedszkole!

Jeśli jednak, ma im naprawdę zapobiec i spełnić swe szczytne zadanie, należy je otoczyć jak największem staraniem, stworzyć możliwie najlepsze warunki zdrowotne i higjeniczne, zaopatrzyć należycie w odpowiednie urządzenia, oraz przedewszystkiem złożyć wychowawstwo w ręce umiejętnej, fachowo przygotowanej i kochającej swój zawód wychowawczyni.

Aczkolwiek zdajemy sobie sprawę z trudności, jakie napotyka akcja przedszkolna pod względem mieszkaniowym, finansowym i innemi, wierzymy jednak, opierając naszą wiarę na doświadczeniu, iż czynnikiem pierwszorzędnym w tej sprawie, jak zresztą w każdej innej, jest dobra wola i przeświadczenie o ważności prowadzonej akcji

---

Instrukcja w sprawie zakładania przedszkoli

1. Przedszkole jest instytucją wychowawczo - naukową dla dzieci w wieku od lat 3—7, którym udziela jednocześnie troskliwej opieki w ciągu określonej części dnia.

2. Przedszkola, jako instytucje wychowawczo - naukowe, podlegają Państwowym Władzom Oświatowym, czyli Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Najbliższą, bezpośrednią władzą przedszkola jest inspektor szkolny, który ma nietylko prawo, ale i obowiązek wglądu i wizytowania przedszkoli.

3. Kierownictwo (Zarząd) przedszkola obowiązane jest do składania inspektorowi szkolnemu rocznych sprawozdań według ustalonego wzoru, oraz udzielania informacyj na żądanie władz szkolnych.

4. Przed otwarciem przedszkola należy zwrócić się o koncesję na prowadzenie instytucji do Rady Szkolnej, składając podanie na ręce Inspektora Szkolnego.

Do podania należy dołączyć:

1. Statut organizacji, otwierającej przedszkole, względnie odpis uchwały (upoważnionego) organu, Towarzystwa, Związku i t. p. dotyczącej założenia przedszkola.
2. Preliminarz budżetowy,
3. Adres wraz z planem lokalu przeznaczonego na przedszkole,
4. Plan zajęć.

5) Personel pedagogiczny i kierowniczkę przedszkola powołuje Zarząd przedszkola z pośród osób, posiadających przepisane kwalifikacje i przedstawia do zatwierdzenia Inspektorowi Szkolnemu.

6. Jeżeli w ciągu 3-ch miesięcy od dnia złożenia podania o otwarcie przedszkola nie nastąpi odmowa ze strony Rady Szkolnej, wnoszący ma prawo przedszkole otworzyć, o czem zawiadamia Inspektora Szkolnego, na dwa tygodnie przed rozpoczęciem zajęć w przedszkolu.

Czynności wstępne przy organizowaniu przedszkola.

Przy organizowaniu przedszkola należy przeprowadzić następujące prace z zachowaniem ich kolejności.

1. **Zbadanie, w jakiej mierze przedszkole jest potrzebne.** Zbadanie, ile dzieci w wieku przedszkolnym jest w danej miejscowości, lub danej dzielnicy większego miasta.

2. **Urobienie opinji przychylnej dla przedszkola.** Nie zaniedbując żadnej okazji w mieście czy na wsi, wykazywać grozę skutków pozostawiania małych dzieci bez należytej opieki i odpowiedniego kierownictwa wychowawczego, wskazywać plusy wynikające dla ciała i duszy, o ile to wychowanie i opieka istnieją.

Gdy osiągnięto pewien stopień zainteresowania, zwołać propagandowe zebranie rodziców, na którem wygłosić referat o zadaniach przedszkola, przedstawić projekt jego organizacji w danej miejscowości, oraz zawiadomić, że Zarząd Oddziału, ewentualnie Referatu, przyjmuje zapisy. Pożądane jest pozyskanie dla idei przedszkola osób wpływowych i nauczycielstwa, oraz jaknajwcześniejsze zorganizowanie „Koła Opieki".

3. **Ustalenie podstaw finansowych.** Jeśli spodziewane jest zapisanie się co najmniej 25 dzieci, można i należy wtedy przystąpić do wstępnych prac organizacyjnych przedszkola i ustalenia **budżetu, bez którego niepodobna prowadzić instytucji.**

Dla zapoczątkowania funduszów przedszkola, mogą być urządzone imprezy dochodowe. Fundusze na prowadzenie przedszkola przewiduje się:

1. z opłat wnoszonych przez Opiekę domową za uczęszczanie dzieci,

2. z funduszu specjalnie przewidzianego na ten cel w budżecie Oddziału,

3. z subwencyj udzielanych przez samorząd (w tym wypadku odnośne podanie kieruje się do Magistratu lub Wydziału powiatowego),

4. z subwencyj rządowych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, o które należy występować za pośrednictwem Inspektora Szkolnego.

UWAGA: Do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej można się zwracać jedynie w razie potrzeby subwencji na dożywianie dzieci lub inną pomoc w postaci odzieży i t. p.

4. Wyszukanie lokalu przedszkola.

a) Najlepiej na przedszkole nadaje się osobny budynek, położony w miejscu suchem, zabezpieczonem od wszelkich wyziewów i gwaru ulicznego, otoczony ogrodem, którego część zacieniamy, część urządzamy jak plac do zabaw i gier. Ogród ma być oparkaniony. Lokal powinien być położony w odległości conajmniej 100 m. od fabryki, cmentarza i miejsc będących zbiornikami złych wyziewów, nie może się znajdować w pobliżu szynku, karczmy i t. p. instytucyj,

b) Jeżeli mieszkania wychowawczyń i służby mieszczą się w budynku przedszkola, muszą one posiadać oddzielne wejścia,

c) Jeśli lokal mieści się w budynku, nie przeznaczonym wyłącznie na przedszkole, trzeba starać się, aby przedszkole miało przynajmniej oddzielne wejście,

d) Lokal przedszkola może być używany tylko na potrzeby przedszkola,

e) Lokal przedszkola powinien posiadać conajmniej jedną salę zajęć, salę zabaw i szatnię, umywalnię (łazienkę) i kuchnię. Przy 2-ch, 3-ch salach zajęć — sala zabaw może być wspólna,

f) Jeśli lokal wynajęty jest w mieszkaniu nie odnowionem, przeprowadzić trzeba wszelkie roboty mularskie i stolarskie, a więc: remont pieców, dostosowanie kuchni i łazienki, pobielenie sufitów i pomalowanie ścian i podłóg i t. d.

5. **Rozkład ubikacyj w lokalu przedszkola.** Z sieni powinno być wejście do kancelarji, która może służyć jednocześnie jako pokój lekarski, oraz do szatni ewentualnie do sali przedszkola.

a) **Urządzenie kancelarji i pokoju lekarskiego.** Stół z szufladami, 2 krzesła, ławka lub tapczan do badania w pozycji leżącej, apteczka, waga, wzrostomierz. Pożądana jest również szafa na papiery i przybory kancelaryjne,

b) **Urządzenie szatni:** w przedszkolach dwu, lub więcej oddziałowych każdy oddział powinien mieć albo oddzielną szatnię, albo wyraźnie oddzielony swój kąt. W sieni przed szatniami wycieraczki. Pożądane jest następujące urządzenie wieszaków. Wzdłuż ścian biegną wieszaki, umocowane do ścianek drewnianych wysokości 1 m. 20 cm., zakończonych półeczką i poprzedzielanych przegródkami, wystającemi na 25 cm. tak, aby każde dziecko miało oddzielną przegródkę na swoje rzeczy. U dołu niska ławeczka, na której dzieci siadają do zmiany obuwia. Przegródka każdego z dzieci naznaczona jest jego znakiem, na haku wisi worek do pantofli,

c) **Urządzenie sal zajęć.** Sale powinny mieć duże okna, światło najlepiej wschodnie, zachodnie, południo-wschód lub południo-zachód. Rozmiar sali pożądany conajmniej 1 m. 20 cm. na dziecko.

Meble w sali zajęć:

a) szafa z półkami, na przybory do zajęć dzieci w górnej części i na pudełka do robót dzieci w dolnej. Mogą być również szafy z przegródkami, z których każda służy dla jednego dziecka,

b) kącik z zabawkami,

c) krzesło i stolik wychowawczyni,

d) krzesełka i stolik dla dzieci. Długość stolika 105 cm., szerokość 80, wysokość 46, 49, 52. Krzesełka: wysokość siedzenia 25, 28, 31, oparcia 28, 31, 34.

Na ścianach tablice odpowiednio nisko umieszczone.

Urządzenie sali zabaw do gier ruchowych: Znajdują się w niej proste przyrządy gimnastyczne jak: drabinki, ławeczki szwedzkie, które mogą być również wynoszone na plac do zabaw. Pożądane pianino.

Salę jadalną umieszczamy blisko kuchni. Stoliki w sali przykryte ceratą, którą zmyć łatwo i która czysto wygląda. Jeśli z powodu braku miejsca w lokalu nie można urządzić sali jadalnej, dzieci spożywają posiłek na stolikach od zajęć.

Urządzenie umywalni w domu skanalizowanym. Z jednej strony nisko przy ścianie umieszczone korytka—wysokość korytka 40 do 50 cm. — ze spadkiem i krany z bieżącą wodą, z drugiej za przepierzeniem wysokości 1 m. 20 cm. niskie klozety. W klozetach papier. Umywalnia musi być dobrze przewietrzana i tak utrzymana, aby w niej nie było najmniejszego zapachu. W domu nieskanalizowanym za umywalnie mogą służyć ławy z wgłębieniami na kilka miednic każda i podstawionemi podspód kubełkami, do których dzieci same wylewają wodę. Najlepiej zaś umieścić przy ścianie korytko ze ściekiem do podstawionego kubła, nad korytkiem zbiornik z kranami. W zimie należy wlewać do zbiornika letnią wodę.

Bardzo ważny jest stan podłóg w przedszkolu. Najlepsza jest posadzka froterowana, ale i zwykłą podłogę sosnową można zaciągnąć pastą, ewentualnie z dodatkiem farby złotawego koloru i zafroterować. Taką podłogę najłatwiej utrzymać w stanie higjenicznym. Ostatecznie może być podłoga malowana olejno. W umywalni najlepiej dać płytki albo terrazzo.

Ściany w całem przedszkolu do wysokości 1½ mtr. malowane olejno w tym samym tonie, co kolor ścian. Pożądane jest, aby kuchnia, łazienka — umywalnia, na wysokości 1½ mtr., były wykładane kafelkami lub szkłem (fabryka hut).

Kolor ścian bardzo jasny, mebli także. W każdej sali powinien znajdować się kosz na śmiecie i termometr na ścianie. Do plu-

cia — spluwaczki. Wszelkie zabawki i ozdoby muszą być łatwe do odkurzania i dezynfekcji. Niezbędne są rośliny i akwarja.

Ważne jest utrzymywanie równej ciepłoty w całem przedszkolu. Najlepsze jest ogrzewanie centralne — dalej piece kaflowe, które muszą być starannie utrzymane, aby nie dymiły. Piecyki żelazne są niedopuszczalne.

Jeśli budynek przedszkola jest piętrowy, umieszczamy na dole — poczekalnię, szatnię, jadalnię, kuchnię, łazienkę i kancelarję, na górze będą sale zabaw, zajęć oraz ubikacje.

Przy przedszkolu powinien znajdować się plac do zabaw i ogródek, na placu czworokątna skrzynia z piaskiem, możliwie największych rozmiarów, wkopana w ziemię, huśtawka, niskie barjerki i schodki.

Zakup pomocy do przedszkola i bibljoteki patrz strona 21 — 2.

Zaangażowanie fachowej siły wychowawczej. Jeśli przedszkole jest obliczone na niewiększą ilość dzieci, niż 40, wystarczy zaangażowanie jednej wychowawczyni i dodanie jej do pomocy jednej służącej. Jeżeli zaś przewidziana jest większa ilość dzieci, wtedy potrzebne są dwie wychowawczynie, ewentualnie kierowniczka i siła pomocnicza. Angażując siłę fachową, należy wymagać następujących kwalifikacyj:

a) świadectwa ukończenia conajmniej 7-mio klasowej szkoły powszecnej lub równorzędnego zakładu naukowego,

b) świadectwa ukończenia conajmniej 2-letnich kursów dla wychowawczyń przedszkoli, uznanych przez Władze Państwa, z praktyką roczną w przedszkolu.

c) świadectwa zdrowia wydanego przez lekarza.

Angażując wychowawczynię, należy zrobić z nią umowę pisemną.

Opłata za pracę w przedszkolu za rok szkolny (wakacje płatne 8 tygodni), wynosi od **150 zł.** miesięcznie + opał, światło i mieszkanie. Termin wymówienia 3 miesięczny, w wypadkach nadzwyczajnych krótszy. Zwolnienie wychowawczyni na własne żądanie nastąpić może po uznaniu ważności przyczyny przez Zarząd przedszkola.

7. **Opieka lekarska.** Pożądane jest zaangażowanie, lub uproszenie lekarza o stałą opiekę nad przedszkolem, jeśli jednak co do tego zachodzą trudności, lekarz miejscowy lub z pobliskiego miasteczka (jeśli przedszkole jest na wsi) w każdym razie winien być zaproszony do zbadania dzieci na początku roku szkolnego i przy końcu roku.

8. **Poświęcenie i otwarcie przedszkola** urządzić należy, gdy przedszkole jest już całkowicie zorganizowane i koncesja zapewniona. Na uroczystość tą najlepiej wybrać dzień świąteczny, aby mogli w niej uczestniczyć rodzice i członkowie Koła Opieki.

Wzór regulaminu

(oparty na regulaminie dla przedszkoli miejskich m. st. Warszawy)

CEL I ORGANIZACJA.

1. Przedszkola mają na celu wszechstronne wychowanie fizyczne, moralne i umysłowe dzieci płci obojga od lat 3-ch do 7-miu, tych przedewszystkiem, którym rodzice nie mogą zapewnić normalnego wychowania i rozwoju.

2. Przy zapisie do przedszkola wymagane jest okazanie metryki dziecka, świadectwo szczepienia ospy, oraz złożenie danych o zajęciu rodziców, miejscu pracy matki, miejscu i warunkach zamieszkania, składzie rodziny.

3. Przed przyjęciem, dziecko powinno być zbadane przez lekarza, dzieci anormalne, chore zaraźliwie, obarczone wszawicą, przyjęte być mogą tylko po zupełnem wyzdrowieniu lub oczyszczeniu, potwierdzonem przez lekarza,

4. Liczba dzieci w jednym Oddziale, na stałe nie powinna przekraczać 40-u.

5. Przy zapisie pierwszeństwo mają dzieci starsze, oraz dzieci pozbawione opieki i wychowania w domu. Dzieci powinny uczęszczać do przedszkola regularnie.

6. Uczęszczanie do przedszkoli jest płatne choćby minimalnie, również opłacie minimalnej podlegają: używalność materjałów do robót i zajęć oraz dożywianie w przedszkolu. (Dzieci wyjątkowo niezamożne są zwolnione od wszelkich opłat),

7. Przedszkole jest otwarte od godz. 8-ej do 15-ej. Dzieci powinny przychodzić między godz. 8-ą — 9-ą, wychodzić o 15-ej po skończonych zajęciach. Posiłek przygotowany w przedszkolu lub przyniesiony z domu dzieci otrzymują w porze południowej. W porze ciepłej zajęcia w miarę możności odbywać się powinny na świeżem powietrzu (w ogródku przedszkola),

8. Dni zajęć są te same, co w szkołach powszechnych,

9. Plan zajęć w przedszkolu obejmuje:

a) kształcenie uczuć religijnych i społecznych, rozwijanie obyczajności i dobrych nawyków,

b) ćwiczenia fizyczne: ruchy gimnastyczne, gry i zabawy ruchowe, ćwiczenia sprawności życiowych,

c) ćwiczenia zmysłów, śpiew, rysunek, modelowanie, budownictwo, składanie wzorów, roboty ręczne,

d) pogadanki, opowiadania, wiersze, ćwiczenia mowy,

e) ćwiczenia rachunkowe, ćwiczenia spostrzegawczości, uwagi orjentacji.

10. W przedszkolach, w których znajduje się przynajmniej 15-20 dzieci, które ze względu na warunki rodzinne nie mogą wracać do domu, o godz. 15-ej prowadzone są dozory wychowawcze,

1. Prowadzenie dozorów wychowawczych powierzone jest albo dodatkowo zaangażowanym wychowawczyniom, albo osobom wydelegowanym przez Zarząd przedszkola z warunkiem, aby dyżury przestrzegane były regularnie,

12. W godzinach dozoru dzieci otrzymują posiłek, zorganizowany albo przez Zarząd przedszkola, albo przez Koło Opieki,

13. Dozór obowiązany jest stosować się do przepisów pedagogicznych i gospodarczo-administracyjnych, ustalonych w przedszkolu.

ZARZĄD PRZEDSZKOLA.

14. W przedszkolach, prowadzonych przez Oddziały Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, Zarząd przedszkola składa się z 4-ch osób, wybranych przez Referat Opieki nad Matką i Dzieckiem: przewodniczącej, jej zastępczyni, sekretarki i skarbniczki,

15. **Do kompetencyj Zarządu przedszkola należy:**

a) zarząd ogólny, administracyjny i finansowy przedszkola,

b) dbanie o ulepszenie urządzeń przedszkola,

c) rozstrzyganie wszelkich nieporozumień między:

1) personelem,

2) personelem a rodzicami,

d) spółdziałanie z inspektorką, delegowaną przez Centralę Związku.

16. **Do kompetencyj Przewodniczącej lub jej zastępczyni:**

a) kontrola nad ścisłem stosowaniem się personelu do przyjętych zobowiązań i regulaminu,

b) kontrola nad stosowaniem się rodziców do regulaminu i kontrola nad pracami Koła Opieki.

c) organizowanie łącznie z personelem pedagogicznym przedszkola zebrań rodzicielskich,

17. **Do kompetencyj Sekretarki:**

a) zapisy dzieci,

b) wszelka korespondencja.

18. **Do kompetencyj Skarbniczki:**

a) pobieranie opłat za dzieci,

b) prowadzenie książek kasowych i magazynowych,

c) układanie preliminarza,

d) zestawienie sprawozdań kasowych i składanie sprawozdań rocznych inspektorce przedszkola i delegowanej przez Centralę Związku.

UWAGA: Jedynie przewodnicząca Zarządu lub inna członkini Zarządu przez nią upoważniona ma prawo czynienia uwag personelowi i rodzicom, organizowania w porozumieniu z kierowniczką przedszkola wizytacyj dla innych członków Zarządu, Referatu i Koła Opieki. Uwagę dzieciom zwracają, bezpośrednio tylko wychowawczynie.

KOŁO OPIEKI RODZICIELSKIEJ.

19. Koło Opieki Rodzicielskiej składa się z ogółu rodziców i sympatyków przedszkola,

20. Celem Koła jest:

a) pomoc dla dzieci najbiedniejszych, uczęszczających do przedszkola (Koło Opieki może za zgodą Zarządu przedszkola wyszukać dla nich opiekunów, którzy zobowiązują się zaopatrywać dzieci w przedmioty, potrzebne w przedszkolu — opiekunowie ci mogą należeć do Koła Opieki).

b) współpraca przy zwalczaniu epidemji,

c) nadzór nad kulturalnem zachowaniem się dzieci poza przedszkolem,

d) czynna pomoc Zarządowi przedszkola przy urządzaniu wszelkiego rodzaju uroczystości, zabaw, pogadanek, wycieczek dla dzieci i t. p.

e) współpraca w dozorach wychowawczych.

21. Środki Opieki składają się ze składek dobrowolnych stałych lub doraźnych oraz dochodów niestałych.

22. Koło wybiera Zarząd złożony z wychowawczyni, przedstawicieli rodziców i osób, interesujących się przedszkolem. Zarząd wybiera z pośród siebie przewodniczącą, skarbniczkę i sekretarkę.

ZEBRANIE RODZICIELSKIE.

23. Zebranie rodzicielskie składa się z rodziców i opiekunów dzieci uczęszczających do przedszkola.

24. Zebranie zwołuje raz na miesiąc przewodnicząca Zarządu. Przewodniczy na zebraniu przewodnicząca Zarządu.

25. Zebranie ma na celu:

a) uświadamianie rodziców o zadaniach i potrzebach przedszkola,

b) organizowanie pomocy materjalnej w postaci imprez, oraz składek dorywczych.

KIEROWNICZKA PRZEDSZKOLA.

26. Przy każdem przedszkolu powinno się znajdować mieszkanie dla kierowniczki. Kierowniczka obowiązana jest przebywać w przedszkolu od godziny 8 do 15 i $1/2$.

27. Wszelkie sprawy, związane z opieką domową dzieci, kierowniczka załatwia między 8-ą a 9-tą rano, wyznaczając dodatkowo krótkie przyjęcia dla rodziców, którzy o tej porze do przedszkola stawić się nie mogą.

28. Co miesiąc kierowniczka odbiera za pokwitowaniem od opieki domowej opłaty za dożywianie i pomoce pedagogiczne.

29. Kierowniczka jest odpowiedzialna za całość lokalu i majątku przedszkola. Przeto czuwa nad:

a) całością inwentarza,

b) utrzymaniem wzorowego porządku i czystości w lokalu przedszkola,

c) opałem, którym dysponuje według przepisanych norm,

d) dysponuje pracą służby zgodnie z przepisami,

e) kieruje dożywianiem dzieci w przedszkolu na zasadzie norm, ustalonych przez Zarząd,

f) prowadzi księgi: inwentarzową, magazynową, kasową, karty frekwencji dzieci,

Uwaga. Prowadzenie książek i sporządzanie wykazów nie może być wykonywane podczas zajęć z dziećmi,

g) wszelkie dokumenty przechowuje w należytym porządku,

h) o wszelkich zajściach i wypadkach zawiadamia natychmiast Zarząd, ewent. przewodniczącą Zarządu.

30. Każda wychowawczyni, nie wyłączając kierowniczki przedszkola, prowadzi jeden dział przedszkola, za który jest całkowicie odpowiedzialna.

a) wychowawczyni obowiązana jest czuwać nad czystością i porządkiem, oraz estetycznym wyglądem sali swego oddziału i całego lokalu przedszkola. W stosunku do dzieci, ich opieki domowej i całego otoczenia wychowawczyni powinna zachowywać łagodność, spokój i takt.

b) prowadzi zajęcia z dziećmi,

c) sprawdza codziennie czystość dzieci i czuwa nad ich kulturalnem zachowaniem się w salach, umywalniach i ubikacjach,

d) przestrzega celowego i oszczędnego używania materjałów do robót wykonywanych w przedszkolu,

e) czuwa nad rozbieraniem i ubieraniem się dzieci,

f) opracowuje ogólny plan zajęć na okres miesięczny i omawia go z przewodniczącą Zarządu,

g) prowadzi codzień dla swego oddziału listę obecności dzieci i dziennik zajęć, w którym przedstawia przebieg dnia, momenty ciekawe pod względem pedagogicznym i psychologicznym.

Jeżeli dziecko jest nieobecne w przedszkolu w przeciągu 3-ch dni bez usprawiedliwienia, wychowaczyni powinna zbadać przyczynę i zawiadomić sekretarkę Zarządu (w razie choroby zaraźliwej troszczyć się o bezpieczeństwo przedszkola i o należytą opiekę lekarską dla dziecka),

h) starannie przyg vuje się do zajęć z dziećmi,

i) całem zachowaniem swojem daje przykład etycznego, opartego na miłości bliźniego stosunku do otoczenia, kultury

i dobrego wychowania, traktuje wszystkie dzieci jednakowo i sprawiedliwie.

Jest uprzejma w stosunku do współkoleżanek, rodziców i służby.

31. Wydalenie dziecka może nastąpić jedynie na zasadzie postanowienia Zarządu.

32. Kary cielesne są surowo wzbronione.

33. Personel przedszkola nie przyjmuje datków pieniężnych, ani darów w naturze od rodziców dzieci.

34. Opieka roztoczona nad każdem z dzieci nie powinna się ograniczać do murów przedszkola. Za pomocą wywiadów domowych i pogadanek, rodzice stale powinni być pouczani o właściwym sposobie utrzymywania czystości w mieszkaniu, wyodrębnieniu kąta dziecka, odżywianiu dzieci i pedagogicznego z niemi postępowania.

35. Wychowawczynie obowiązane są dbać o dalsze kształcenie się w zakresie wychowania przedszkolnego. W tym celu przedszkole abonuje dla nich pismo specjalne i ułatwia w razie możności przesłuchiwanie kursów dokształcających.

36. Wychowawczyni ma obowiązek bywać na wszystkich zebraniach rodzicielskich.

SŁUŻĄCA.

37. Służąca przedszkola powinna umieć czytać, pisać i mówić poprawnie, być grzeczna, uprzejma i czysta. Obowiązana jest wykonywać wszystkie zarządzenia kierowniczki, dotyczące:

a) utrzymania lokalu i inwentarza w porządku,

b) zapewnienia bezpieczeństwa od kradzieży i ognia,

c) ogrzania lokalu,

d) utrzymania porządku przy dzieciach,

e) przygotowania i podawania posiłku,

f) transportu przedmiotów i roznoszenia korespondencji,

g) w razie potrzeby odprowadzania dzieci.

CZYSTOŚĆ I ZDROWOTNOŚĆ PRZEDSZKOLA.

38. Lokal przedszkola stale utrzymywany jest w bezwzględnym porządku i czystości. Dokładne sprzątanie i wietrzenie lokalu odbywa się codziennie. Gruntowne szorowanie i czyszczenie, oraz omiatanie ścian i sufitów odbywa się w sobotę po wyjściu dzieci. Zaciąganie podłóg pastą po gruntownem szorowaniu odbywa się trzy razy do roku w czasie feryj świątecznych Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy i przed rozpoczęciem roku szkolnego, po dokonanym remoncie w lokalu. Przy sprzątaniu szczególny nacisk położony być musi na utrzymanie czystości w ustępach. Podłogi powinny być zaciągane pastą (ewent. z dodatkiem farby złotawego koloru) i froterowane.

39. Zawieszanie ozdób, trudnych do oczyszczenia, nie powinno mieć miejsca. Kurz należy ścierać wilgotną ścierką.

40. W porze letniej okna przedszkola stale są otwarte. W porze zimowej należy lokal również dobrze przewietrzać, przeprowadzając na czas wietrzenia dzieci do innego pokoju.

41. W całem przedszkolu temperatura powinna wynosić od 12 — 14 stopni R. i być wszędzie równomierna. Opalanie powinno być wykonywane tak, aby na chwilę przychodzenia dzieci lokal był już ogrzany.

HIGJENA DZIECI.

42. Dzieci muszą przychodzić do przedszkola porządnie umyte, uczesane i czysto ubrane. Rodzice, posyłający dzieci brudne, powinni być natychmiast wezwani do wytłumaczenia się, a jeżeli

powtarza się to często bez należytego powodu, dziecko zostaje odesłane do domu dla doprowadzenia go do porządku.

43. Dziecko powinno posiadać na zmianę: 2 fartuszki, 2 chustki do nosa, 2 ręczniki i 2 serwetki miękkie, które na zmianę prane są w domu. Oprócz tego dziecko ma w przedszkolu worek na obuwie i parę pantofli, które wkłada po przyjściu do przedszkola, a zdjęte obuwie po wytarciu szczoteczką wkłada do worka.

44. Zadaniem Koła opieki rodzicielskiej jest udzielanie tych przedmiotów dzieciom, których rodzice nie są w stanie im dostarczyć.

45. Wszystkie przedmioty, należące do dziecka, powinny być oznaczone jednym znaczkiem (rysunek przedmiotu, kwiatu, zwierzęcia i t. p.).

46. Zarząd przedszkola decyduje, czy dzieci przynoszą posiłek ze sobą, czy też otrzymują go na miejscu. Przeważnie dopuszczalne jest jedno i drugie, zależnie od decyzji Zarządu. W pierwszym wypadku kierowniczka powinna pilnować, aby posiłek był przynoszony w higjenicznem opakowaniu. Butelka z napojem powinna być zagrzana w przedszkolu przez wstawienie do naczynia z gorącą wodą. W przedszkolu powinna znajdować się potrzebna ilość naczyń do picia i do jedzenia.

47. Po posiłku, podanym w południe, dzieci wypoczywają w pozycji leżącej. W przedszkolu znajduje się odpowiednia ilość ram, obitych płótnem, które rozkładają się na podłodze. W braku ram, używane są koce lub sienniki, które należy trzepać codziennie.

48. Dzieci myją ręce za każdym razem po wyjściu z ubikacji, przed jedzeniem i przed wyjściem do domu. Zęby myją po jedzeniu, niezależnie od mycia w domu, plując do specjalnych kubłów.

49. Wyjąwszy dnie słotne, konieczne jest przebywanie dzieci na powietrzu. Gimnastyka powinna mieć charakter zabawy (naśladowania ruchów), posługujemy się przyrządami: schodki, drabinki drewniane, barjerki dwulistwowe (płotki) i t. p.

50. W lecie dzieci powinny przebierać się w majteczki trykotowe, pożądane jest urządzenie choć małego basenu, gdzieby mogły brodzić. Kąpiele słoneczne należy stosować ostrożnie, nie powodując ogólnego przegrzania lub oparzenia skóry.

51. Jeżeli w przedszkolu znajduje się łazienka, dzieci powinny kolejno korzystać z kąpieli, przyczem do pomocy przychodzić mogą matki z Koła Opieki Rodzicielskiej.

ZABEZPIECZENIE OD INFEKCJI.

52. W razie choroby dziecka opieka domowa obowiązana jest w ciągu 3-ch dni zawiadomić wychowawczynię. Po ujawnieniu się choroby zakaźnej, opieka domowa obowiązana jest natychmiast powiadomić wychowawczynię. Inne dzieci, zamieszkałe w lokalu, w którym przebywał chory, nie mogą uczęszczać do przedszkola do czasu otrzymania wyraźnego zezwolenia lekarza. Po przebyciu choroby zakaźnej, dziecko nie może przyjść do przedszkola bez zaświadczenia lekarskiego.

53. Dziecko przyprowadzone z oznakami choroby (wysypką, bólem gardła, gorączką, kaszlem silnym) lub zdradzające te objawy w czasie zajęć zostaje natychmiast odesłane pod opieką służącej do domu, a wychowawczyni obowiązana jest zawiadomić o wypadku Zarząd przedszkola. W razie stwierdzenia, że choroba jest zakaźna, lokal przedszkola zostaje poddany dezynfekcji, dokonanej odpowiednio do zarządzeń lekarza. Zarząd przedszkola powinien ustalić zgóry możliwą do zastosowania przy uwzględnieniu warunków miejscowych procedurę postępowania, która zapewniłaby opiekę choremu dziecku i bezpieczeństwo przedszkola.

54. Przedszkole raz na miesiąc powinno być wizytowane przez lekarza, jeśli to jest możliwe i conajmniej 2 razy na miesiąc przez higjenistkę.

55. Przy zapisach z początkiem roku szkolnego lekarz bada dzieci i orzeka, czy ich stan zdrowia zezwala na przyjęcie do przed-

szkola, przy następnych wizytach bada dzieci, mierzy, waży, a wyniki zapisuje w karcie indywidualnej.

56. W razie skonstatowania u dziecka choroby, wymagającej specjalnej kuracji, lekarz skierowuje je do ambulatorjum lub do szpitala, a wychowawczyni informuje się, czy aby leczenie istotnie miało miejsce, odwołując się w razie potrzeby do Zarządu.

57. Przedszkole posiada apteczkę, zaopatrzoną w niezbędne środki opatrunkowe i lekarskie: termometr do mierzenia ciepłoty ciała, watę, bandaże, wodę utlenioną, jodynę, wodę wapienną z olejem lnianym, krople miętowe.

MATERJAŁY DO ROBÓT I ZAJĘĆ

oraz pomoce pedagogiczne w przedszkolu.

I. Materjał surowy potrzebny dla 35-ga dzieci na przeciąg roku. (Ilość obliczona przez sekcję przedszkoli miasta Warszawy).

Papieru szarego	— 10 libr
„ aktowego	— 6 „
„ białego	— 3 „
„ glansowanego	— 9 „
Bibułki	— 6 „
„ karbowanej	— 6 „
Tektury	— 12 arkuszy
Rafji	— 2.5 kg.
Sznurka	— 4 kłębki
Surówki na serwetki	— 6 metr.
Perkalu dla lalek	— dowolnie
Nici białych	— 3 szpulki
„ czarnych	— 1 „
Igieł grubych	— 3 papierki

Drutu	— 0.5 kg.
Gliny	— 30 kg.
Patyczków	— 20 paczek
Ołówków	— 36 sztuk
Kredek kolorowych	— 36 pudełek
Krédy kolorowej do tablicy	— 1 „
„ białej do tablicy	— 3 „
Farb wodnych	— dowolnie
Pędzelków do kleju	— 15 sztuk
„ „ farby	— 15 „
Nożyczek zaokrąglowych	— 10 par
Dekstryny na klej	— 0.5 kg.
Foremek do guzików białych	— 6 tuzinów

Powyższe materjały najtaniej można nabywać:

a) W składzie hurtowym W-nego Tymińskiego, ul. Widok 21, tel. 134-30,

b) Nożyczki, rafja, patyczki, petyk, plastelina — w Slöjdzie — Wilcza 33, tel. 60-38,

c) Foremki drewniane do guzików do malowania w domu kolorytem w hurtowni u Trojnickiego, Marszałkowska 89.

II. Pomoce pedagogiczne, które należy mieć w przedszkolu:

1) Klocki do budownictwa (większe, prostopadłościany i kostki — małych klocków nie należy dawać).
2) Mozajka geometryczna,
3) „ ludowa,
4) Ćwiczenia barwne (loteryjki, domino i t. p.),
5) Domino rzeczowe,
6) Loteryjka barwna,

7) „ rzeczowa,

8) „ liczbowa,

9) Obrazki do ćwiczeń mowy,

10) Gry dla rozwoju myślenia logicznego,

11) „ „ *rozróżniania* kształtu, kierunku i barwy.

12) Ćwiczenia rachunkowe.

Pomoce pedagogiczne nabywać można w Sekcji Wychowania Przedszkolnego Magistratu m. st. Warszawy, Daniłowiczowska 1, do godz. 3-ej pp. lub otrzymywać pocztą za zaliczeniem. Cenniki na żądanie. Dodatkowe pomoce jak: piłki, skakanki, sznury, kółka w „Slöjdzie", Wilcza 33. Oprócz wyżej wymienionych materjałów, należy dzieciom starszym dać początki slöjdu według podręcznika Dunin-Sulgustowskiej.

PISMA: Wychowanie Przedszkolne (Admin. N. Świat 19).

Młoda Matka (Admin. Górnośląska 20).

Płomyczek, Warszawa, Świętokrzyska 30.

W przedszkolu pożądana jest lampa czarodziejska (projekcyjna).

PLAN DNIA W PRZEDSZKOLU

1. Godz. 8 — 9.30: Przybycie do przedszkola — przywitanie, krótka rozmowa z poszczególnemi dziećmi.

   a) Oględziny pod względem czystości: czystość ciała, bielizny, ubrania. Wychowawczyni dyskretnie zwraca uwagę dzieciom. Dzieci brudne powinny umyć się na miejscu. Wychowawczyni czuwa nad wyrobieniem przyzwyczajenia do utrzymywania w porządku paznogci, obcina je. Dzieci powinny mieć własne grzebienie, któremi doprowadzają do porządku włosy.

b) Zajęcia z zakresu życia praktycznego: rozbieranie się, zmiana obuwia, wkładanie fartuszków — przyczem dzieci pomagają sobie wzajemnie (pomoc dorosłych wykluczona). Przegląd sali w celu wdrażania dzieci do porządku: porządkowanie zabawek, polewanie roślin, karmienie rybek i t. p.

2. Godz. 9.30: Wspólna modlitwa — pieśń — krótki pacierz.

3. Godz. 9.30 — 11.30:

a) Ćwiczenia umysłowe: pogadanki na tematy z bliskiego otoczenia dziecka, ćwiczenia mowy, ćwiczenia zmysłów, opowiadania lub bajki.

b) Ruchy gimnastyczne, ćwiczenia oddechowe, zabawy ruchowe ze śpiewem lub bez.

c) Zajęcia ręczne: rysunek, modelowanie, wycinanie, budownictwo z klocków, układanie patyczków, foremek, mozajki i t. p.

Uwaga: Należy pozostawić dziecku swobodę wyboru materjału i tematu pracy. Wychowawczyni bacznie śledzi zachowanie się dzieci — rozmawia z poszczególnemi dziećmi na temat ich prac — względnie sama przerabia jedno z wyżej wymienionych zajęć — nie skłaniając jednak dzieci do naśladownictwa.

4. Godz. 11.30 — 12: Mycie rąk — posiłek.

5. Godz. 12 — 12.30: Odpoczynek w pozycji leżącej.

6. Godz. 12.30 — 1: Zabawy dowolne — jeżeli można na powietrzu — należy je wtedy przedłużyć.

7. Godz. 1. — 2.40:

a) Ćwiczenia zmysłów w zabawach, lub na odpowiednich pomocach pedagogicznych.

b) Ruchy gimnastyczne, ćwiczenia oddechowe, gry ruchowe.

c) Roboty praktyczne (z rafji, petyku, wyszywanie na płótnie, aplikacje, szycie dla lalek. Także roboty z deseczek, patyczków, tektury, szpulek i t. p.

8. Godz. 2.40 — 3:

a) Uporządkowanie zabawek i materjałów do zajęć.

b) Przegląd czystości przed wyjściem dzieci do domu.

c) Modlitwa.

d) Samodzielne ubieranie się z uwzględnieniem wzajemnej pomocy dzieci. Wychowawczyni powinna sprawdzić, czy dzieci ubrały się dokładnie.

Godz. 3-cia: Pożegnanie. Rozejście się do domów.

Uwaga: W toku wszystkich wyżej wymienionych zajęć w przedszkolu należy pozostawić dzieciom zupełną swobodę ruchu, wyboru pracy i zabawy. Należy jednak wyrabiać w dzieciach samodzielność, wewnętrzną — dobrowolną karność, poczucie odpowiedzialności za własne czyny, umiejętność współżycia i współdziałania. Dać im dużo dobrych przyzwyczajeń.

W wyborze tematów, podsuwanych dzieciom, pogadanek, prac i zabaw — kierować się zainteresowaniami dzieci i najbliższem ich otoczeniem. Zachęcać do prac kolektywnych.

Czas trwania każdego zajęcia zależy od zainteresowania dziecka — należy jednak pamiętać, by przebywanie w poszczególnych salach nie było zbyt długie (najwięcej 30 minut) ze względu na konieczność przewietrzenia sali i dania dzieciom możności zmiany pozycji. Po przerwie dzieci mogą powrócić do przerwanej pracy.

PROJEKT PRELIMINARZA BUDŻETOWEGO.

Przedszkola w..........

Wpływy

1) Subsydjum Zarządu Głównego i Oddziału Związku
2) Odsetki od kapitałów
3) Dochody z posiadanego majątku
4) Subsydja rządowe
5) „ samorządowe
6) Opłaty za dzieci uczęszczające
7) Dary
8) Imprezy
9) Sprzedaż artykułów
10) Różne wpływy

Razem wpływy

Wydatki

1) Pobory kierowniczki
2) „ wychowawczyń
3) „ lekarza
4) „ służby pomocniczej
5) Lokal
6) Opał
7) Światło
8) Woda
9) Pranie i utrzymanie czystości
10) Dożywianie
11) Koszty transportu
12) Korespondencja i mat. piśmien.

13) Pomoce przedszkolne
14) Książki i inne art.
15) Dokształcanie personelu
17) Ubezpieczenie od ognia
18) „ pracowników
19) Kasa Chorych
20) Podatki i stemple
21) Wydatki inwestycyjne
22) Różne

Razem wydatki

BIBLIOTECZKA PRZEDSZKOLA.

Kosztująca mniej więcej koło 100 zł. w księgarni M. Arcta.

Książki dla wychowawczyń:

Weryho - Radziwiłłowiczowa	Wychowanie Przedszkolne
Żukiewiczowa	„ „
	Podręcznik dla ochroniarek (wydanie lwowskie)
Cicimirska	Nowe drogi wychowania przedszkolnego
Rowid	Szkoła twórcza
Zienkowski	Psychologja dziecięctwa
Colvin i Bagley	Postępowanie człowieka
Nussbaum i Wiśniowski	Zoologja
Haberkantówna	Z naszych wycieczek
Szmeil	Botanika
Prang	Nowe drogi wychowania estetycznego
M. Fritz - Germanówna	Wychowanie fizyczne w przedszkolu

Bayer i Winter	Gimnastyka małych dzieci.
Molendzińska - Wernerowa	Gry i zabawy
Gerson - Dąbrowska	Choinka polska
Wójcik	Modelowanie
Dunin - Sulgustowska	Slöjd
Ryta Gnuss	30 Piosenek dla małych dzieci
Bojarska	Mały śpiewnik
Amicis	Serce
Bukowiecka	Książka Zosi

Opowiadania, wiersze i bajki

(do czytania dzieciom i pokazywania ilustracyj).

Konopnicka	Na jagody
„ „	O Janku Wędrowniczku
„ „	Poezje dla dzieci do lat 7-miu
Ostrowska Br.	Czy nas znacie?
Porazińska	W Wojtusiowej Izbie
„ „	Moja Wólka
„ „	Ucieszna historja o Fipciu
„ „	Ucieszna historja o Klimci
Buyno - Arctowa	Kocia mama
Grabowski	Finek
Szelburg - Ostrowska	A... a... kotki dwa
„ „	Bracia Miesiąca
„ „	Rzemieślniczek wędrowniczek
„ „	Wesołe historje (bajki)
Weryho M.	Czy nas znacie
„ „	W ich świecie
	Malowanki wiejskie
Nakładem domu wyd. Chlebowskiego	
„ „	Mały artysta z Podhala
„ „	Mały polski malarz

Zapisy do przedszkola.............................. w r. 19..........

....

KARTA STATYSTYCZNA.

1. Miejsce żapisu..
2. Data zapisu...
3. Imię i nazwisko dziecka...

....

4. Płeć...
5. Wyznanie..
6. Urodzone dn............ miesiąca.. roku...................
7. Mieszka ul.. komis. pol............
   Nr. domu................ Nr. mieszkania................
8. Jeżeli mieszka w zakładzie: rodzaj zakładu..
9. Zawód ojca............................... stanowisko w zawodzie.................................
   „ matki.......................... „ „ ....
10. Warunki domowe: izb............ okien............ osób dorosłych............
    dzieci do lat 14................ w tem osób obcych................
11. W izbie, w której śpi dziecko, śpi prócz niego dzieci do lat 14
    .... dorosłych........... czy ma posłanie osobne, wspólne................
12. Czy w izbie tej mieści się kuchnia..................................... warsztat
    pracy............................... jaki...

Prowadzący zapisy:

....

UWAGI PÓŹNIEJSZE:

KARTA LEKARSKA.

1. Imię i nazwisko dziecka ....

....

2. Data badania ....

....

3. Waga dziecka ....
4. Wzrost dziecka ....
5. Skóra: czysta, brudna, wszawica, świerzba, parch, liszaj strzygący, egzema ....
6. Kościec: ślady krzywicy, skrzywienie kręgosłupa, gruźlica kości
7. Gruczoły chłonne: normalne, powiększone ....
8. Jama ustna: normalna, próchnica zębów ....
9. Nos i oddychanie: normalne, wyrośle, migdały, ...
10. Płuca: gruźlica, podejrz. gruźlicy płuc ....
11. Serce: wada, małokrwistość ....
12. Oczy: jaglica, katar łącznic ....
13. Wymowa: normalna, bełkotanie, jąkanie ....
14. Uszy: głuchota (1 p.), ropotok ....
15. Choroby, jakie przechodziło dziecko: szkarlatyna, ospa, odra, błonica, tyfus, koklusz, uszkodzenia ciała ....

....

....

16. Ogólny stan fizyczny: dobry, średni, zły ....
17. Stan odżywienia: dobry, średni, zły ....
18. Rozwój umysłowy: normalny, anormalny ....

    Decyzja: przyjęto, nieprzyjęto z powodu ....

....

19. Uwagi lekarza ....

....

Podpis lekarza:

